

Joanna Wiśniewska

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

GLOBALIZACJA POLSKIEGO SEKTORA ROLNO-SPOŻYWCZEGO PO WEJŚCIU DO UNII EUROPEJSKIEJ

THE GLOBALIZATION OF POLISH AGRO-FOOD SECTOR AFTER THE ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

Słowa kluczowe: globalizacja, sektor rolno-spożywczy, handel zagraniczny, bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Key words: globalization, agro-food sector, foreign trade, direct foreign investments

Synopsis. Podjęto analizę globalizacji polskiego sektora rolno-spożywczego po wejściu do Unii Europejskiej w wymiarze międzynarodowej pozycji handlowej i inwestycyjnej. W latach 2004-2007 wzrastała wymiana handlowa sektora rolno-spożywczego, jak również zmieniała się jego struktura w kierunku orientacji eksportowej niektórych produktów żywnościowych. Pojawiły się korzystne tendencje w pozycji inwestycyjnej sektora rolno-spożywczego, przejawiające się wzrostem udziału inwestycji bezpośrednich w tym sektorze zarówno po stronie kapitału napływającego do kraju, jak i w postaci krajowych inwestycji za granicą. Procesy globalizacji miały szczególne znaczenie dla rozwoju konkurencyjności sektora spożywczego.

Wstęp

Globalizacja to proces postępującej współzależności produkcji i rynków w różnych krajach przejawiający się wzrostem dynamiki wymiany towarów i usług, alokacji zasobów i transferu nowoczesnych technologii na świecie. W ostatnim stuleciu ważnymi procesami sprzyjającymi globalizacji były: integracja gospodarcza, liberalizacja i internacjonalizacja wymiany handlowej. Na przyspieszenie przebiegu globalizacji wpływał rozwój technik informacyjnych i komunikacyjnych, postęp w innowacyjności i rozwoju technologii wytwarzania, rozkwit transnarodowych organizacji gospodarczych, przepływ i rozwój zasobów pracy, ewolucja technik organizacji i zarządzania oraz wzrost wydatków na badania i rozwój w sektorze przedsiębiorstw.

Globalizacja sektora gospodarki to proces wzrostu udziału sektora w międzynarodowych rynkach, uczestnictwa w specjalizacji międzygałęziowej i wewnątrzgałęziowej wymianie produktów wytwarzanych w sektorze. Przejawem globalizacji jest wzrost obrotów handlu zagranicznego i zasobu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ). W okresie transformacji, w polskiej gospodarce wzrastał udział transnarodowych korporacji działających na światowym rynku żywnościowym. Międzynarodowe przedsiębiorstwa miały znaczny udział w transformacji sektora żywnościowego, w tworzeniu konkurencyjnego rynku i umiędzynarodowieniu działalności gospodarczej polskich przedsiębiorstw [Chechelski 2010]. Rozwój międzynarodowego handlu produktami rolno-spożywczymi sprzyjał postępowi ogólnych procesów globalizacyjnych w gospodarce polskiej [Adamowicz 2005]. Podstawowym skutkiem globalizacji, także w sferze sektora rolno-żywnościowego, było nakręcanie spirali konkurencyjności [Zegar 2008].

W XX w. największy udział w alokacji zasobów inwestycyjnych miały inwestycje bezpośrednie, czyli międzynarodowy transfer kapitału w celu utworzenia w innym kraju podmiotu gospodarczego i sprawowania nad nim kontroli. Były jednym z najbardziej dynamicznych elementów współczesnej gospodarki światowej, uznawanym za jeden z podstawowych przejawów procesu globalizacji i najważniejszy czynnik internacjonalizacji procesów gospodarczych. Największy udział w alokacji inwestycji zagranicznych miały transnarodowe korporacje. Wielkość sprzedaży na rynkach krajowych i międzynarodowych zagranicznych filii międzynarodowych korporacji, przez które dokonywano międzynarodowego transferu kapitału osiągnęła poziom porównywalny ze światowym eksportem dóbr i usług. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne gwarantowały łatwy dostęp do zagranicznych rynków zbytu i nowoczesnych technik i technologii w sferze produkcji i zarzą-

dzania. Inwestycje bezpośrednie traktowane były jako jedne z najbardziej korzystnych i trwałych form międzynarodowych przepływów kapitału, finansowania procesów restrukturyzacyjnych i rozwojowych transformujących się sektorów i gospodarek.

Celem artykułu jest identyfikacja zmian jakie zaszły w międzynarodowej pozycji handlowej i inwestycyjnej sektora rolno-spożywczego w Polsce, po wejściu do Unii Europejskiej. W artykule omówiono postęp globalizacji ustalony w oparciu o dynamikę wymiany towarów i alokacji zasobów inwestycyjnych. W analizie korzystano z powszechnie dostępnych wskaźników statystycznych, służących do pomiaru wyników handlu zagranicznego i przepływu inwestycji zagranicznych.

Podstawy metodologiczne

Podstawowym miernikiem wyników międzynarodowej wymiany jest saldo handlu zagranicznego, czyli różnica między wartością eksportu i importu w określonym czasie. Saldo handlu zagranicznego informuje o nadwyżce lub deficycie bilansu handlowego, szacowanej w cenach bieżących lub stałych. W ujęciu branżowym, wynik bilansowy wskazuje na wielkość i charakter handlu wewnątrzgałęziowego [Durand, Giorno 1987]. Nadwyżkę eksportu nad importem określa się jako eksport netto, a importu nad eksportem jako import netto. Wartość mierników określa stopień otwartości i międzynarodową pozycję konkurencyjną gospodarki.

W statystycznej ocenie wymiany międzynarodowej wykorzystuje się wskaźniki intensywności i struktury handlu, które określają znaczenie branży w wymianie wewnątrzgałęziowej. Stosuje się też pomiar przewag komparatywnych, określających poziom specjalizacji międzygałęziowej. *Revealed Comparative Advantage* (RCA) mierzy ujawnione przewagi komparatywne branży lub produktu, określając poziom obrotów zagranicznych kraju w relacji do udziału wymiany międzynarodowej w regionie i na świecie danego produktu lub w danej branży [OECD's Trade... 2006]¹. Przewagi komparatywne branży szacuje się, jako udział eksportu produktów branżowych w całkowitej wartości eksportu towarowego kraju w relacji do analogicznie oszacowanej wartości w regionie lub na świecie. Wartości większe od jedności, wskazują na przewagę komparatywną kraju w handlu towarami należącymi do badanej grupy towarowej. Na podstawie wyniku przyjmuje się w ocenie określoną orientację eksportową i specjalizację międzynarodową danego kraju. Wartości w przedziale [0;1], oznaczają, że nie uzyskuje się przewag komparatywnych, interpretuje się jako brak orientacji eksportowej i niską międzynarodową specjalizację kraju w handlu określonymi produktami [Balassa 1965].

Kolejny stosowany powszechnie w statystyce międzynarodowej miernik Export Performance (EP) wskazuje na dynamikę zmian wielkości eksportowanych z kraju. W ocenie wymiany międzygałęziowej rosnąca wartość wskaźnika eksportu określonych produktów oznacza wzrost międzynarodowej specjalizacji kraju w danej branży. Do obliczenia relatywnego tempa zmian w eksporcie wykorzystuje się relację tendencji zmian krajowego eksportu towarowego, do dynamiki światowego importu. Jeśli tempo wzrostu eksportu jest większe niż zmiany światowego importu, to wartość wskaźnika jest większa od jedności i oznacza rozwój eksportu, czyli występowanie nadwyżek produktowych ponad wielkość krajowego popytu.

Market Share (MS) określa procentowy udział produktu lub branży w światowym eksporcie. Mierzy udział w rynku eksportowym, jako relację wartości eksportu produktów branżowych danego kraju lub grupy państw do wartości światowego eksportu, wyrażoną w procentach. Jeśli mierzony jest udział branży lub produktu w wymianie międzynarodowej, to porównywane są wskaźniki eksportu produktu lub danej branży.

Przepływy BIZ dostarczają informacji o ruchu kapitału w danym okresie, natomiast zasoby BIZ wskazują na skumulowaną wartość inwestycji w danym punkcie w czasie. Wyniki uzyskane w oparciu o przepływy i zasoby BIZ mogą być różne [Zagraniczne inwestycje 2008]. Wielkość odpływu informuje o udziale w zagranicznych rynkach krajowych inwestorów bezpośrednich, a napływ o inwestycjach zagranicznych w kraju. Przepływy netto to różnica między odpływem a napływem kapitału inwestycyjnego do kraju. Międzynarodowe przepływy kapitałowe z tytułu inwestycji bezpośrednich analizowano, porównując wielkość napływu w postaci kapitałów własnych zagranicznych inwestorów bezpośrednich, reinwestowanych w kraju zysków, kredytów inwestorów

¹ W międzynarodowych statystykach OECD większość wskaźników dotyczy obszaru OECD. W niektórych przypadkach wprowadzono dane w odniesieniu do rynku światowego, ze względu na rosnące znaczenie krajów spoza OECD.

zagranicznych oraz wielkość odpływu w postaci kapitałów własnych krajowych inwestorów bezpośrednich, reinwestowanych za granicą zysków oraz kredytów krajowych inwestorów zagranicznych. Kapitał inwestycji bezpośredniej za granicą obejmuje kapitał zakładowy (akcyjny lub udziałowy) – wnoszony w postaci pieniężnej lub jako aport rzeczowy, dopłaty do kapitału, reinwestowane zyski oraz inne zmiany należności i zobowiązań związanych z zadłużeniem między przedsiębiorstwami, powiązanymi kapitałowo (głównie kredyty inwestorów, tzw. *intercompany loans*) oraz kredyty handlowe.

Zasoby BIZ analizowano porównując stan należności ogółem z tytułu krajowych inwestycji bezpośrednich za granicą i zobowiązań z tytułu zagranicznych inwestycji bezpośrednich w kraju, bez uwzględnienia podziału na rodzaje instrumentów finansowych. Zobowiązania i należności z tytułu zagranicznych inwestycji bezpośrednich obejmują, przypadającą na inwestorów zagranicznych i krajowych, bilansową wartość netto przedsiębiorstw bezpośredniego inwestowania, tj. wartość kapitału własnego. Stanowi on efektywnie wniesiony kapitał podstawowy (akcyjny lub udziałowy) oraz kapitał zapasowy (rezerwy), a także niepodzielone zyski pomniejszone o straty. Drugim składnikiem są kredyty i pożyczki zaciągnięte przez przedsiębiorstwa bezpośredniego inwestowania od ich współników zagranicznych pomniejszone o stan należności z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych zagranicznym, inwestorom bezpośrednim przez krajowe spółki oraz kredyty handlowe. Zasoby netto są różnicą stanów zagranicznych aktywów i pasywów na koniec danego okresu sprawozdawczego. Saldo międzynarodowej pozycji inwestycyjnej informuje, czy dany kraj jest wierzycielem, czy dłużnikiem netto.

Wymiana handlowa w sektorze rolno-spożywczym

W latach 2004-2007 polski sektor rolny był importerem netto, średnia wartość salda handlu zagranicznego wynosiła -986,3 mln USD. W badanym okresie wartość importu netto była rosnąca i w 2007 r. stanowiła ponad 200% wartości z 2004 r. Sektor rolny był importerem netto zbóż i eksporterem netto produkcji zwierzęcej. Wartość importu zbóż była rosnąca, w 2007 r. stanowiła 211% wartości z 2004 r. Malala natomiast wartość eksportu produktów zwierzęcych, która w 2007 r. stanowiła jedynie 10% eksportu z 2004 r. Z kolei polski sektor spożywczy był eksporterem netto. W latach 2004-2007 średnia wartość salda handlu zagranicznego wynosiła 2636,8 mln USD. Sektor spożywczy był importerem netto produktów zbożowych i młynarskich, których import wzrósł w 2007 r. do 269% wartości z 2004 r. oraz eksporterem netto produktów mięsnych, których eksport wzrastał – w 2007 r. stanowił 260% wartości z 2004 r. (tab. 1).

W latach 2004-2007 przeciętna roczna wartość wskaźnika przewag komparatywnych w sektorze rolnym była niższa od jedności, wynosząc 0,8. Zgodnie z przyjętą formułą statystyczną uzyskane średnie wyniki należy interpretować, jako brak orientacji eksportowej i niską specjalizację międzynarodową w handlu zagranicznym w sektorze rolnym. W analizowanym okresie Polska miała przewagę eksportową w sektorze spożywczym, z przeciętną wartością wskaźnika przewag komparatywnych wynoszącą 1,6, co oznacza specjalizację i orientację eksportową w badanej branży. Spośród badanych grup produktów największą przewagę miały produkty zwierzęce (2,9) i mięsne (2,2), najniższą zboża 0,3 (tab. 2).

Tabela 1. Saldo handlu zagranicznego polskiego sektora rolno-spożywczego, w tym podstawowych produktów w latach 2004-2007

Wyszczególnienie	Salda handlu zagranicznego							
	2004		2005		2006		2007	
	[mln USD]	[%]	[mln USD]	[%]	[mln USD]	[%]	[mln USD]	[%]
Sektor rolny	-755	100	-714	95	-952	126	-1524	202
Sektor spożywczy	1482	100	2451	165	3110	210	3504	236
Zwierzęta żywe	1901	100	237	12	321	17	189	10
Zboża	-179	100	55	-31	-48	27	-378	211
Mięso i podroby	480	100	799	166	1.107	231	1246	260
Produkty zbożowe i młynarskie	-42	100	-53	126	-74	176	-113	269

Uwagi: sektory według klasyfikacji (ISIC) International Standard Industrial Classification: sektor rolny-rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo, sektor spożywczy-przetwórstwo żywności i napojów. Produkty według klasyfikacji (HS) Harmonised System.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Micro Trade... 2010.

Tabela 2. Międzynarodowa pozycja konkurencyjna polskiego sektora rolno-spożywczego, w tym podstawowych produktów w latach 2004-2007

Wyszczególnienie	Wskaźniki charakteryzujące konkurencyjność sektora									
	2004		2005		2006		2007		średnia	
	RCA	EP	RCA	EP	RCA	EP	RCA	EP	RCA	EP
Sektor rolny	0,8	1,3	0,8	1,2	0,7	1,0	0,7	1,1	0,8	1,2
Sektor spożywczy	1,4	1,3	1,7	1,3	1,7	1,1	1,6	1,1	1,6	1,2
Zwierzęta żywe	3,0	1,4	3,1	1,0	3,2	1,1	2,1	1,0	2,9	1,1
Zboża	0,1	0,5	0,5	4,3	0,4	1,0	0,3	0,8	0,3	1,7
Mięso i podroby	1,7	1,2	2,2	1,4	2,5	1,2	2,4	1,1	2,2	1,2
Produkty zbożowe i młynarskie	1,1	1,1	1,0	1,0	0,8	1,0	0,7	1,1	0,9	1,1

Uwagi: RCA (Revealed Comparative Advantage)-zewnętrzne przewagi komparatywne, EP (Export Performance)- wskaźnik wzrostu eksportu. Klasyfikacja sektorów i produktów jak w tabeli 1.

Źródło: jak w tab. 1.

Tabela 3. Udział polskiego sektora rolno-spożywczego w rynku OECD, w tym podstawowych produktów w rynku światowym w latach 2004-2007

Wyszczególnienie	Udział sektora na rynku [%]				
	2004	2005	2006	2007	średnia
Sektor rolny	0,6	0,7	0,7	0,8	0,7
Sektor spożywczy	1,2	1,5	1,6	1,7	1,5
Zwierzęta żywe	2,5	2,8	3,0	2,2	2,6
Zboża	0,1	0,4	0,4	0,3	0,3
Mięso i podroby	1,4	2,0	2,3	2,5	2,1
Produkty zbożowe i młynarskie	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8

Źródło: jak w tab. 1.

Wartość miernika określającego procentowy udział w światowym eksporcie była rosnąca. W 2007 r. udział eksportu polskiego sektora rolnego w eksporcie krajów OECD wynosił 0,8% wobec 0,6% w 2004 r., odpowiednio sektora spożywczego 1,7% wobec 1,2%. W 2007 r. w analizowanych grupach produktowych najwyższy udział w rynku światowym uzyskały produkty mięsne i podroby 2,5% światowego eksportu oraz produkty zwierzęce 2,2%. Odpowiednio najniższy udział miały zboża 0,3% oraz produkty zbożowe i młynarskie 0,8% (tab. 3).

Reasumując, w latach 2004-2007 wzrastały obroty handlowe w polskim sektorze rolno-spożywczym. W analizowanym okresie wzrastał udział eksportu produktów sektora w rynku światowym, chociaż udział w krajowym eksporcie był malejący. Wzrastał import zbóż, produktów zbożowych i młynarskich oraz eksport produktów mięsnych. Saldo handlu zagranicznego w sektorze rolnym było ujemne, a w sektorze spożywczym dodatnie. Polska posiadała znaczną przewagę komparatywną w produkcji zwierzęcej i mięsnej, był to też główny kierunek orientacji eksportowej sektora rolno-spożywczego.

Pozycja inwestycyjna w sektorze rolno-spożywczym

W latach 2004-2008 wzrastała wartość napływających do polskiego sektora rolno-spożywczego bezpośrednich inwestycji zagranicznych. W 2008 r. wartość kapitału napływającego do sektora rolnego wynosiła 182% wartości z 2004 r., a w sektorze spożywczym – 204%. Przeciętne roczne tempo wzrostu wartości inwestycji zagranicznych w sektorze rolnym było niższe, niż przyrost inwestycji zagranicznych ogółem w gospodarce polskiej (średnio 115% wobec 133%) tempo wzrostu w sektorze spożywczym było wyższe od średniej krajowej i wynosząc 181%. Średnia wartość napływu kapitału w rolnictwie wynosiła rocznie 93,3 mln USD, a w przemyśle spożywczym – 422,1 mln USD, odpowiednia wartość dla całej gospodarki wynosiła 16157,6 mln USD. Przeciętny udział rolnictwa i przemysłu spożywczego w napływających do kraju inwestycjach zagranicznych był niewielki, stanowił odpowiednio 0,6 i 2,6% wartości napływającego kapitału.

W latach 2004-2007 w sektorze rolno-spożywczym tempo wzrostu eksportu było większe niż zmiany światowego importu, przeciętna wartość wskaźnika wzrostu eksportu była większa od jedności i oznaczała występowanie nadwyżek produktowych ponad wielkość krajowego popytu. W 2007 r. wartość wskaźnika eksportu była niższa niż w 2004 r., a to w ocenie międzygałęziowej wymiany oznaczało osłabienie międzynarodowej wymiany po stronie eksportu.

Kolejną cechą polskiej wymiany handlowej w branży rolno-spożywczej był wzrost obrotów międzynarodowych. Wartość

Niską wartość miały inwestycje krajowych inwestorów za granicą. W latach 2004-2006 wartość odpływu inwestycji w sektorze rolnym była ujemna, oznaczało to wycofywanie polskiego kapitału zaangażowanego w innych krajach. W 2007 r. wartość odpływu była dodatnia. Polscy inwestorzy częściej inwestowali za granicą w przemyśle spożywczym niż w rolnictwie, średnia roczna wartość zainwestowanego kapitału w sektorze żywnościowym za granicą wynosiła 87,8 mln USD. Podobnie, jak w przypadku napływu kapitału, udział sektora rolnego i spożywczego w inwestycjach zagranicznych był niewielki i wynosił 2% w przemyśle spożywczym i setne procenta w rolnictwie. W 2008 r. znacząco wzrosła wartość krajowych inwestycji zagranicznych w sektorze spożywczym, która stanowiła 300% wartości inwestycji w 2004 r.

W analizowanym okresie saldo przepływów inwestycyjnych było ujemne, co było charakterystyczną cechą pozycji inwestycyjnej gospodarki polskiej. Ujemna wartość salda przepływów rosła, w 2008 r. była wyższa od salda z 2004 r. o 79% w sektorze rolnym i o 77% w przemyśle spożywczym. Pozycja inwestycyjna sektora rolno-spożywczego charakteryzowała się rosnącym poziomem inwestycji zagranicznych, realizowanych przez zagranicznych inwestorów bezpośrednich w kraju, jak również przez krajowych inwestorów za granicą (tab. 4).

W latach 2004-2008 rosły zasoby bezpośrednich inwestycji zagranicznych w polskim sektorze rolno-spożywczym. W 2008 r. skumulowana wartość zagranicznego zasobu inwestycyjnego w rolnictwie wyniosła 781,7 mln USD, co stanowiło udział w wysokości ok. 0,5% ogólnej wartości zagranicznego zasobu zainwestowanego w Polsce. Odpowiednia wartość w przemyśle spożywczym wynosiła 7806,3 mln USD, stanowiąc ponad 5% inwestycji zagranicznych w kraju. W analizowanym okresie wartość zagranicznych inwestycji wzrastała szybciej w rolnictwie, niż w przemyśle spożywczym. W stosunku do 2004 r. przeciętny roczny przyrost zasobu wynosił 53% w rolnictwie i 34% w przemyśle spożywczym.

W badanym okresie po stronie aktywów inwestycyjnych w rolnictwie występowały wartości ujemne, wycofywano kapitał z zagranicy, co powodowało, iż skumulowana wartość polskich inwestycji za granicą była ujemna i wynosząc w 2008 r. -1,8 mln USD. W szybkim tempie rosła natomiast wartość polskich inwestycji w przemyśle spożywczym. W 2008 r. skumulowana wartość zasobów inwestycyjnych, które znalazły się poza granicami kraju wyniosła 313,0 mln USD, co oznaczało przyrost w stosunku do 2004 r. o ponad 500% i udział w inwestycjach zagranicznych kraju wynoszący prawie 1,5%. W latach 2004-2008 tempo wzrostu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w sektorze spożywczym było zbliżone do tempa wzrostu zagranicznych inwestycji w kraju.

Tabela 4. Przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych w polskim sektorze rolno-spożywczym w latach 2004-2008

Sektor	Przepływ bezpośredni inwestycji zagranicznych									
	2004		2005		2006		2007		2008	
	[mln USD]	[%]	[mln USD]	[%]	[mln USD]	[%]	[mln USD]	[%]	[mln USD]	[%]
Napływ										
Sektor rolny	83,4	100	50,1	60	55,9	67	125,3	150	151,6	182
Sektor spożywczy	255,8	100	495,0	194	477,5	187	361,7	141	520,5	204
Ogółem	12 755,6	100	10 248,7	80	19 590,9	154	23 465,0	184	14 728,0	116
Odpływ										
Sektor rolny	-1,1	100	-1,6	146	-1,8	164	-0,1	9	0,1	-9
Sektor spożywczy	55,6	100	140,1	252	40,3	73	36,6	66	166,5	300
Ogółem	915,2	100	3398,6	371	8875,3	970	5476,6	598	3010,7	329
Przepływy netto										
Sektor rolny	-84,5	100	-51,7	61	-57,7	68	-125,4	148	-151,5	179
Sektor spożywczy	-200,2	100	-354,9	177	-437,2	218	-325,1	162	-354,0	177
Ogółem	-11 840,4	100	-6850,1	58	-10 715,6	91	-17 988,4	152	-11 717,3	99

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Foreign Direct.. 2010.

Tabela 5. Zasoby inwestycji bezpośrednich w polskim sektorze rolno-spożywczym w latach 2004-2008

Sektor	Zasoby inwestycji									
	2004		2005		2006		2007		2008	
	[mln USD]	[%]	[mln USD]	[%]	[mln USD]	[%]	[mln USD]	[%]	[mln USD]	[%]
Pasywa										
Sektor rolny	406,6	100	418,4	103	535,9	132	756,9	186	781,7	192
Sektor spożywczy	5308,0	100	5496,6	104	6 671,3	126	8507,0	160	7806,3	147
Ogółem	86 634,0	100	90 752,0	105	125 597,0	145	178 160,0	206	163 008,0	188
Aktywa										
Sektor rolny	1,2	100	-0,4	-33	-2	167	-2,1	-175	-1,8	-150
Sektor spożywczy	51,4	100	179,1	348	243,7	474	224,8	438	313,0	609
Ogółem	3356,0	100	6278,5	187	14 319,0	427	21.177,0	631	22 520,4	671
Zasoby netto										
Sektor rolny	-405,4	100	-418,8	103	-537,9	133	-759,0	187	-783,5	193
Sektor spożywczy	-5256,6	100	-5317,5	101	-6427,6	122	-8282,2	158	-7493,3	143
Ogółem	-83 278,7	100	-84 473,4	101	-111 277,8	134	-156 983,1	189	-140 487,6	169

Źródło: jak w tab. 4.

W latach 2004-2008 zasoby netto bezpośrednich inwestycji zagranicznych miały wartość ujemną. Sektor rolno-spożywczy był dłużnikiem netto wobec inwestorów zagranicznych. Skumulowana wartość nadwyżki pasywów nad aktywami systematycznie rosła. W 2008 r. była wyższa o 93% w sektorze rolnym i o 43% w przemyśle spożywczym od odpowiedniej wartości z 2004 r. Pozycja inwestycyjna sektora rolno-spożywczego charakteryzowała się rosnącym poziomem inwestycji zagranicznych, realizowanych przez zagranicznych inwestorów bezpośrednich w kraju, jak również rosnącą wartością inwestycji realizowanych przez krajowych inwestorów za granicą. Należy zwrócić uwagę na korzystną sytuację w sektorze spożywczym, w którym tempo wzrostu pasywów netto było wolniejsze niż w całej gospodarce, a to za przyczyną szybszego tempa wzrostu inwestycji realizowanych przez polskich inwestorów bezpośrednich za granicą (tab. 5).

Reasumując, w analizowanym okresie udział rolnictwa i przemysłu spożywczego w przepływach inwestycyjnych gospodarki był niewielki, mimo iż wzrastała szybko wartość napływającego do sektora rolno-spożywczego zagranicznego kapitału. Tempo wzrostu było szybsze w sektorze spożywczym. Polski sektor rolno-spożywczy był atrakcyjnym miejscem lokacji zagranicznych kapitałów inwestycyjnych, których wartość była znacznie wyższa niż polskie aktywa lokowane za granicą. W badanym okresie niższa wartość inwestycji krajowych za granicą, w porównaniu do inwestycji zagranicznych w kraju, charakteryzowała się jednak dynamicznym wzrostem, szczególnie w przemyśle spożywczym.

Podsumowanie

W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, że latach 2004-2008 wzrastały obroty handlu zagranicznego i zasoby bezpośrednich inwestycji zagranicznych w analizowanym sektorze. Sektor rolno-spożywczy był miejscem rosnącego lokowania przez zagranicznych inwestorów kapitału inwestycyjnego. Po wejściu do Unii Europejskiej wystąpiło korzystne zjawisko wzrostu udziału krajowych inwestorów w międzynarodowym ruchu kapitału w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym. Tendencja do aktywizacji i wzrostu udziału kapitału zagranicznego przemysłu spożywczym, powodowała wzrost udziału w międzynarodowej wymianie handlowej. Napływ zagranicznego kapitału był główną przyczyną poprawy konkurencyjności polskich wyrobów spożywczych na międzynarodowym rynku eksportowym. Efektem restrukturyzacji i modernizacji przedsiębiorstw branży spożywczej oraz transferu nowoczesnych technologii wytwarzania do przedsiębiorstw, przejętych przez korporacje transnarodowe, była poprawa jakości wytwarzanych produktów. Równocześnie integracja z jednolitym rynkiem UE i przyjęcie *acquis communautaire* wpłynęły na poprawę wewnętrznych warunków biznesowych i atrakcyjności inwestycyjnej polskiego rynku dla międzynarodowych korporacji.

Po wejściu do UE zmieniała się międzynarodowa pozycja handlowa i inwestycyjna polskiego sektora rolno-spożywczego. Po pierwsze, wzrastały obroty handlowe w całym sektorze, jak również zdyndymizował się ruch kapitału inwestycyjnego. Po drugie, wystąpiły korzystne zjawiska z punktu widzenia całej gospodarki, tj. wzrost eksportu i wzrost polskich aktywów lokowanych poza granicami kraju. Sektor rolno-spożywczy był nie tylko atrakcyjnym miejscem lokowania kapitału zagranicznego, ale kumulował kapitał, który mógł zostać ulokowany za granicą, wytwarzając jednocześnie produkty, które znajdowały nabywcę na światowych rynkach. Po trzecie, analizowane zjawiska sprzyjały globalizacji i rosnącym korzyściom z międzynarodowej wymiany na rynku produktów żywnościowych. Przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, iż w branżach, z różnych przyczyn słabiej podlegających procesom internacjonalizacji, uznawanych za sektory o niskim poziomie globalizacji, między innymi przetwórstwo mięsa i przemysł zbożowo-młynarski, wystąpiła dynamizacja obrotów handlowych i przepływów kapitałowych.

Literatura

- Adamowicz M.** 2005: Globalizacja a procesy rozwojowe rolnictwa. *Rocz. Nauk. SERiA*, t. VII, z. 4, s. 18.
- Balassa B.** 1965: Trade liberalization and „revealed” comparative advantage. *The Manchester School of Economics and Social Studies*, nr 33, s. 99.
- Chechelski P.** 2010: Globalizacja w przemyśle spożywczym. *Realia*, nr 1(16), 2, s. 7.
- Durand M., Giorno C.** 1987: Indicators of international competitiveness: conceptual aspects and evaluation. *OECD Economic Studies*, vol. 9, OECD, s. 154.
- Foreign Direct Investment Statistics Indicators. 2010: OECD. Stat.
- Micro Trade Indicators. 2010: OECD. Stat.
- OECD's Trade Indicators Project (TIP). Methodological improvements and extended coverage. 2006: OECD. Agenda Item 10b, STD/PASS/TAGS. Trade and Globalization Statistics, s. 128.
- Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2008 roku. 2010: Raport NBP, Warszawa, s. 36.
- Zegar J.S.** 2008: Konkurencyjność rolnictwa w dobie globalizacji. *Rocz. Nauk. SERiA*, t. X, z. 1, s. 509.

Summary

In the article the problem of the globalization of Polish agro-food sector after accession to into the European Union have been analyzed. The paper focuses on the international trade position and investment position of Polish agro-food sector. It discusses the changes in structures of international trade and the inflow and outflow of investment capital. It points at the important changes in export orientation of food production and the rising outflow of investments as well as benefits of thereof.

Adres do korespondencji:

dr Joanna Wiśniewska
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
Katedra Ekonomii
ul. Wojska Polskiego 28
60-637 Poznań
tel. (61) 848 71 31
e-mail: wisniew@up.poznan.pl